

ΑΝΑΛΦΑΒΗΤΙΣΜΟΣ

«Η προώθηση της εκπαίδευσης αποτελεί υποχρέωση των κρατών.

Σήμερα η έννοια της μόρφωσης δεν περιορίζεται στην ανάγνωση, τη γραφή και την κατανόηση θεμελιωδών επιστημονικών εννοιών. Η εκπαίδευση πρέπει επίσης να προσφέρει πρόσβαση σε ειδικότητες αλλά και στην τεχνογνωσία που θα δίνει την ικανότητα στο άτομο να βρει τη θέση του στην κοινωνία. Πρέπει επίσης να υπάρξει ένα σχολείο δημοκρατίας γιατί η ασφαλέστερη άμυνα της πόλης είναι οι μορφωμένοι και υπεύθυνοι πολίτες.

Η εκπαίδευση πρέπει να είναι προσιτή σε όλα τα στάδια της ζωής, ώστε να δίνει μια «δεύτερη ευκαιρία» στους αποκλεισμένους και να προσφέρει σε κάθε άτομο τη δυνατότητα να προσαρμόζονται σε έναν κόσμο και σε ένα εργασιακό περιβάλλον που αλλάζει.»

Κ Μ., Γενικός Δ/ντής της UNESCO

Ορισμός

Αναλφαβητισμός είναι αρχικά η αδυναμία του ανθρώπου να διαβάζει και να γράφει ένα απλό κείμενο, αλλά και η γενικότερη αδυναμία του να αντιλαμβάνεται τα προβλήματα του περιβάλλοντος, μέσα στο οποίο ζει, και να έχει σαφή αντίληψη των πολιτικών του δικαιωμάτων και υποχρεώσεων.

Σύμφωνα με την Ουνέσκο, «αναλφάβητος είναι όποιος δεν έχει αποκτήσει τις αναγκαίες γνώσεις και ικανότητες για την άσκηση όλων των δραστηριοτήτων για τις οποίες η **γραφή**, η **ανάγνωση** και η **αρίθμηση** είναι απαραίτητες».

Μορφές

Οργανικός/πλήρης αναλφαβητισμός: Αναφέρεται σε άτομα που δε φοίτησαν καθόλου στο σχολείο και δε διδάχτηκαν γραφή και ανάγνωση.

Λειτουργικός/μερικός αναλφαβητισμός: Αναφέρεται σε άτομα που έμαθαν να διαβάζουν και να γράφουν, αλλά στη συνέχεια, για διάφορους λόγους, **έχασαν την ικανότητα αυτή**. Σήμερα, λειτουργικός αναλφαβητισμός θεωρείται η **αδυναμία του ανθρώπου να κατανοεί απλά και καθημερινά γεγονότα** (πολιτικά, κοινωνικά, οικονομικά). Η μορφή αυτή του αναλφαβητισμού είναι ανεξάρτητη από την τυπική μόρφωση και αφορά κάθε κοινωνικό στρώμα. Τέλος, **τεχνολογικά αναλφάβητος** λέγεται ο άνθρωπος που αγνοεί την υψηλή τεχνολογία.

ΥΠΟΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ: η μαθητική διαρροή, η πρόωρη εγκατάλειψη του υποχρεωτικού σχολείου. Λειτουργικός αναλφαβητισμός και υποεκπαίδευση συνδέονται. Πώς; (Εξηγήστε το)

Αίτια του οργανικού αναλφαβητισμού (στην Ελλάδα και τον κόσμο)

Οικονομικά

Οι οικονομικά ασθενείς τάξεις, «**τέταρτος κόσμος**», εξαναγκάζουν τα παιδιά τους να εργάζονται παρά να μορφώνονται.

Το δυσβάστακτο για τις οικονομικά αδύναμες οικογένειες κόστος της εκπαίδευσης, παρά τη θεωρητική ύπαρξη «δωρεάν παιδείας».

Στη χώρα μας επίσης είναι πολύ χαμηλό το ποσοστό του εθνικού εισοδήματος που διατίθεται για την παιδεία.

Κοινωνικά

Στις σύγχρονες κοινωνίες –κυρίως των αναπτυσσόμενων χωρών– διαπιστώνονται **άνισες ευκαιρίες** για εκπαίδευση λόγω **προκαταλήψεων και διακρίσεων**. Οι γυναίκες, οι τσιγγάνοι, οι κατώτερες κοινωνικές τάξεις, οι πρόσφυγες, αποτελούν ευαίσθητες κοινωνικές ομάδες που συχνά βρίσκονται αποκλεισμένες από την εκπαίδευση.

Πολιτικά

Η αδιαφορία της Πολιτείας για την πραγματική εφαρμογή της βασικής υποχρεωτικής εκπαίδευσης.

Τα απολυταρχικά καθεστώτα διατηρούν σκόπιμα το λαό αναλφάβητο, για να τον μαζοποιούν και να τον χειραγωγούν ευκολότερα.

Σε εμπόλεμες περιόδους διακόπτεται η εκπαιδευτική διαδικασία.

Πνευματικά (=το εκπαιδευτικό σύστημα)

Η ελλιπής, αναχρονιστική και μη ελκυστική εκπαίδευση (δασκαλοκεντρική, μηχανιστική, με γνώσεις απόλυτα εξειδικευμένες).

Η ενδεχόμενη έλλειψη παιδαγωγικής κατάρτισης ορισμένων εκπαιδευτικών οξύνει τις σχέσεις τους με τους μαθητές, με αποτέλεσμα μια μερίδα νέων να απογοητεύεται από την αρχή και να εγκαταλείπει κάθε προσπάθεια για μόρφωση.

Η έλλειψη σχολείων για παιδιά με ειδικές μαθησιακές δυσκολίες.

Γεωγραφικά αίτια

Δε λειτουργούν σχολεία σε απομακρυσμένα και δυσπρόσιτα χωριά, ενώ οι συνθήκες δεν επιτρέπουν τη μετάβαση των παιδιών σε σχολεία κοντινών περιοχών.

Συνέπειες

A. Για το άτομο. Οι συνέπειες του αναλφαβητισμού είναι καταλυτικές σε κάθε τομέα:

1. Κοινωνικό:

Κοινωνική απομόνωση, αφού η γλωσσική αδυναμία περιορίζει τον κύκλο των επαφών του.

Αποστασιοποίηση από τις κοινωνικές δραστηριότητες, επειδή αδυνατεί να έχει και να διατυπώνει προσωπικές θέσεις και να αναλαμβάνει υπεύθυνη προσωπική δράση.

Κοινωνική υποβάθμιση, ένταξή του στις κατώτερες κοινωνικές ομάδες, εξάρτηση από άλλους.

2. Πολιτικό:

Αποπολιτικοποίηση, διότι η απαιδευσία καθιστά το άτομο:

— ιδιοτελής

— αδύναμο για ενημέρωση, βασική προϋπόθεση για την παρακολούθηση των πολιτικών εξελίξεων και την αποτελεσματική παρέμβασή του.

Ομαδοποίηση και μαζοποίηση από τους δημαγωγούς πολιτικούς, που το καθιστούν κομματικό άθυρμα στα χέρια τους.

3. Οικονομικό:

Οι αναλφάβητοι πλήττονται περισσότερο από την ανεργία ή υποαπασχολούνται, αφού δεν εξειδικεύονται, με αποτέλεσμα να μην ανταποκρίνονται στο σύγχρονο πνεύμα παραγωγικότητας.

Απασχολούνται ως ανειδίκευτοι εργάτες σε εποχικές κυρίως εργασίες.

Αμείβονται με χαμηλά ημερομίσθια, αντιμετωπίζουν την απειλή της απόλυσης, το βιοτικό τους επίπεδο είναι χαμηλό.

4. Πνευματικό:

Πνευματική στασιμότητα και στειρότητα, ακρωτηριασμός της κριτικής σκέψης, της αντίληψης και της δημιουργικής φαντασίας. Περιορισμένη αντίληψη του κόσμου, αδυναμία αυτοπροσδιορισμού, αλλοτρίωση και εξάρτηση από δεισιδαιμονίες και προκαταλήψεις.

5. Ηθικό:

Αδυναμία εμβάθυνσης στις ηθικές αξίες, με αποτέλεσμα να παρασύρεται εύκολα στην ανηθικότητα. Έχει περιορισμένα πρότυπα και ιδανικά. Σε καμιά, όμως, περίπτωση δεν πρέπει να θεωρηθεί ο αγράμματος είναι οπωσδήποτε και ανήθικος.

6. Ψυχολογικό

Διακατέχεται από συμπλέγματα κατωτερότητας, επειδή αδυνατεί να διατυπώσει ολοκληρωμένες και τεκμηριωμένες προτάσεις. Παύει να αισθάνεται ελεύθερος, γιατί η αμάθεια είναι η χειρότερη σκλαβιά.

Παθητικοποιείται και αδυνατεί να ολοκληρωθεί ως προσωπικότητα.

Β. Για την κοινωνία. Επιπτώσεις στους παρακάτω τομείς:

1. Οικονομικό.

Τα υψηλά επίπεδα των αναλφάβητων μιας χώρας επηρεάζουν την παραγωγικότητά της, γιατί οι αναλφάβητοι:

— δεν έχουν την απαιτούμενη επαγγελματική εξειδίκευση

— αδυνατούν να παρακολουθήσουν την αλματώδη εξέλιξη που παρατηρείται σε όλους τους επαγγελματικούς τομείς, με αποτέλεσμα την αδυναμία εκβιομηχάνισης της χώρας.

Οικονομική εξάρτηση από άλλες αναπτυσσόμενες χώρες, με συνακόλουθα την πολιτική και πολιτιστική υποτέλεια.

2. Κοινωνικό

Παρατηρούνται αυξημένα φαινόμενα κοινωνικής παθογένειας (βία, εγκληματικότητα, φανατισμός κτλ.).

Η αδυναμία ανάληψης πρωτοβουλιών για την προώθηση των κοινωνικών θεμάτων, λόγω έλλειψης πληροφόρησης και απαραίτητης παιδείας για κατανόηση και κριτική επεξεργασία των δεδομένων είναι βασική αιτία γενικότερης κοινωνικής τελμάτωσης και δυσλειτουργίας. Εντείνονται οι κοινωνικές ανισότητες με τη διάκριση σε πλούσιους και φτωχούς, ανατρέπεται η ισορροπία της κοινωνίας και σπάει η συνοχή της.

3. Πολιτικό. Δυσλειτουργεί το δημοκρατικό πολίτευμα, γιατί:

δεν αναπτύσσεται δημιουργικός διάλογος, που προωθείται συνεχώς από την κριτική αντιπαράθεση νέων θέσεων.

Οι αναλφάβητοι παρασύρονται εύκολα από δημαγωγούς πολιτικούς, που ουσιαστικά υφαρπάζουν την ψήφο τους.

4. Πνευματικό

Επικρατεί πολιτιστική στασιμότητα, αφού δεν αναπτύσσονται τα γράμματα και οι τέχνες. Αγνοούν την ιστορία του πολιτισμού τους, δεν αφομοιώνουν δημιουργικά, αλλά μιμούνται άκριτα κάθε ελκυστικό ξένο δημιούργημα.

Επικρατούν οι προλήψεις και οι δεισιδαιμονίες.

Αδυνατούν να επικοινωνήσουν δημιουργικά με άλλους πολιτισμούς.

5. Εθνικό

Κινδυνεύει η εθνική ταυτότητα, γιατί εύκολα υιοθετείται ο τρόπος ζωής άλλων λαών περισσότερο προηγμένων (μιμητισμός).

Παρασύρονται εύκολα από έναν άγονο πατριωτισμό και εθνικισμό.

Τρόποι αντιμετώπισης

1. Έμπρακτο ενδιαφέρον της πολιτείας αλλά και των διεθνών οργανισμών, UNESCO, Ευρωπαϊκή Ένωση, κλπ., για παροχή υποχρεωτικής και πραγματικά δωρεάν εκπαίδευσης σε όλες τις κοινωνικές τάξεις. **Εκπαίδευση για όλους και οικοδόμηση της κοινωνίας της γνώσης.**

2. Οικονομική ενίσχυση των αδύνατων οικονομικά οικογενειών, ώστε να μην αναγκάζονται για βιοποριστικούς λόγους να σταματούν τα παιδιά τους από το σχολείο. **Μείωση της φτώχειας.**

3. Κατάρτιση ειδικών προγραμμάτων για ενήλικες αναλφάβητους και ίδρυση περισσότερων νυκτερινών σχολείων για τους εργαζόμενους νέους. **Δια βίου εκπαίδευση για όλους**

4. Οργάνωση σχολείων για άτομα με ειδικές μαθησιακές δυσκολίες.

5. **Ποιοτική εκπαίδευση** που θα την καθιστούν ελκυστική στους νέους τα εξής: **εγχειρίδια** με σύγχρονο παιδαγωγικό πνεύμα, **εφαρμογή** σύγχρονων παιδαγωγικών **μεθόδων** που θα βασίζονται στο διάλογο, τη συλλογικότητα και θα καλλιεργούν την αυτενέργεια των μαθητών, **αναλυτικά προγράμματα** που θα διαμορφώνουν ολοκληρωμένες προσωπικότητες και θα ανταποκρίνονται στις σύγχρονες επιστημονικές απαιτήσεις, **αξιοποίηση** της Τεχνολογίας στην εκπαίδευση (Η/Υ, διαδίκτυο, εποπτικά μέσα διδασκαλίας) και **καλλιέργεια της κριτικής σκέψης**, για να περνά ο δέκτης από την επιφάνεια στο βάθος των μηνυμάτων και να τα αποκωδικοποιεί (καταπολέμηση λειτουργικού αναλφαβητισμού).

Αίτια λειτουργικού αναλφαβητισμού

Ισχύουν τα αίτια που αναφέρθηκαν και στον οργανικό/ πλήρη αναλφαβητισμό, αλλά αξίζει να δοθεί ιδιαίτερη έμφαση στα παρακάτω:

- **Αδυναμίες του εκπαιδευτικού συστήματος:** απαρχαιωμένες γνώσεις και μεθοδολογία, αποσπασματικότητα, εξειδίκευση που οδηγεί στην πνευματική μονομέρεια.
- **Οικονομικοί λόγοι:** Η μη ολοκλήρωση της βασικής εκπαίδευσης, προκειμένου ο νέος για οικονομικούς λόγους να ενταχθεί στην παραγωγική διαδικασία, συνεπάγεται τη λήθη και αυτών των ελάχιστων γνώσεων.
- **Ο σύγχρονος τρόπος ζωής:** Οι ραγδαίες εξελίξεις στην εποχή μας, ενώ καθορίζουν τη ζωή μας, δεν προλαβαίνουν να αφομοιωθούν από το σύγχρονο άνθρωπο.

Το θέμα του αναλφαβητισμού είναι αρκετό σοβαρό για τη χώρα μας, γιατί:

Οι Έλληνες είναι λαός αριθμητικά μικρός και, αν το ποσοστό του αναλφαβητισμού είναι υψηλό, εύκολα μπορεί να αφομοιωθεί από τα δισεκατομμύρια του υπόλοιπου κόσμου.

Το πνεύμα της παγκοσμιοποίησης, με τη μορφή της επιβολής του πολιτισμού των ισχυρών επί των αδυνάτων κι όχι της ισότιμης και δημοκρατικής αλληλεπίδρασης, οδηγεί στην εξαφάνιση των ιδιαιτεροτήτων, των ιδεών, των θρησκειών και της εθνικής ταυτότητας των μικρών χωρών, όπως η δική μας.

Η διαβρωτική δύναμη της υψηλής τεχνολογίας καλλιεργεί το μιμητισμό με κατάληξη την εθνική αλλοτρίωση.

Η άγνοια της μητρικής γλώσσας σημαίνει άγνοια της παράδοσης και της εθνικής ιστορίας, στοιχεία που συντηρούν την εθνική ταυτότητα. Η αποσύνδεση, όμως, ενός λαού από το παρελθόν του προοικονομεί την ανυπαρξία του μέλλοντός του.

Η ελληνική ιστορία απέδειξε ότι οι Έλληνες οφείλουν την ύπαρξή τους στους δασκάλους του γένους.

Στόχος των σύγχρονων κοινωνιών: δια βίου εκπαίδευση για όλους και οικοδόμηση της κοινωνίας της γνώσης